

FITXA IDENTIFICATIVA**DADES DE L'ASSIGNATURA****Codi:** 34435**Nom:** Sociologia urbana, de l'habitatge i de la planificació del territori**Cicle:** Grau**Crèdits ECTS:** 6**Curs acadèmic:** 2026-27**TITULACIONS**

Titulació	Centre	Curs	Període
1310 - Grau Sociologia	Facultat de Ciències Socials	4	Primer quadrimestre

MATÈRIES

Titulació	Matèria	Caràcter
1310 - Grau Sociologia	Sociología urbana, de la vivienda y de la planificación del territorio	OPTATIVA

COORDINACIÓ

TORRES PEREZ FRANCISCO JOSE

RESUM

"Sociologia urbana, de l'habitatge i de la planificació territorial" és una assignatura optativa de 6 crèdits ETCS que s'imparteix en el 4º any del Grau en Sociologia, dins del mòdul "Sociologia i Ciències Socials Aplicades".

L'assignatura aborda la ciutat i els processos i dinàmiques urbanes més importants que caracteritza a la societat espanyola i a les societats avançades com a societats urbanes. L'assignatura pretén oferir a les i els estudiants una visió rigorosa, teòrica i pràctica, sobre els processos urbans, centrant-se en el cas espanyol i comparant-lo amb altres societats. L'assignatura s'estructura en quatre temes. El primer aborda la Sociologia Urbana com a disciplina i presenta les teories i orientacions, clàssiques i contemporànies més rellevants. El segon se centra en l'evolució i característiques de la ciutat occidental, des de mitjans segle XIX fins a l'actualitat, destacant els processos de suburbanització, gentrificació, desigualtat urbana i creixent multiculturalisme, així com l'anàlisi crítica de l'urbanisme hegemònic a les últimes dècades. El tercer tema se centra en la qüestió residencial, abordant el concepte d'habitar, l'habitatge i l'entorn urbà, destacant especialment el model residencial espanyol, les seues diferències amb altres societats europees, i les seues implicacions socials. El quart tema, Moviments socials urbans, aborda l'acció específicament urbana de diferents actors socials, centrant-se en el cas espanyol, des dels anys 70 fins a l'actualitat.

CONEIXEMENTS PREVIS

RELACIÓ AMB ALTRES ASSIGNATURES DE LA MATEIXA TITULACIÓ

No s'ha especificat restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

ALTRES TIPUS DE REQUISITS

No es requereixen requisits previs per a cursar l'assignatura. Si bé, és convenient tenir una certa familiaritat en la recerca de dades a la xarxa, i un coneixement teòric i aplicat dels mètodes i tècniques d'investigació social.

COMPETÈNCIES / RESULTATS D' APRENENTATGE

1310 - Grau Sociología

Que els estudiants hagen demostrat posseir i comprendre coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé descansa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda del seu camp d'estudi.

Que els estudiants hagen desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per a emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.

Que els estudiants puguen transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Que els estudiants sàpien aplicar els seus coneixements al seu treball o vocació d'una forma professional i posseïsquen les competències que solen demostrar-se per mitjà de l'elaboració i defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seua àrea d'estudi.

Que els estudiants tinguen la capacitat d'arreglar i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seua àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguen una reflexió sobre temes rellevants d'índole social, científica o ètica.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. La ciutat i la sociologia urbana.

La ciutat com objecte d'estudi de la sociologia urbana. Els sociòlegs i sociòlogues de la ciutat: de l'Escola

de Chicago fins a les teories sobre les «ciutats globals».

2. Espai i societat urbana. La ciutat occidental (segles XIX i XX)

De la ciutat industrial a la ciutat postindustrial, de serveis i globalitzada. Els processos de suburbanització, gentrificació, desigualtat i exclusió urbana. El creixent caràcter multicultural i globalitzat. L'urbanisme neoliberal, hegemònic en les quatre últimes dècades, i la seua anàlisi crítica.

3. La qüestió residencial. Habitar, habitatge i entorn urbà

La qüestió residencial i els seus debats. El barri com a entorn urbà. El model residencial espanyol, les polítiques d'habitatge i del sòl, i les seues implicacions socials. Diferències més rellevants amb altres societats europees. Problemàtiques actuals d'habitatge. Turistificació.

4. Moviments socials urbans

Moviments socials urbans: teories i anàlisis. El «dret a la ciutat», espai i forces socials. Els moviments socials urbans a Espanya, des dels anys 70 fins a l'actualitat. Temàtiques actuals dels moviments urbans.

VOLUM DE TREBALL (HORES)

ACTIVITATS PRESENCIALS

Activitat	Hores
Teoria-Pràctiques	60,00
Total hores	60,00

ACTIVITATS NO PRESENCIALS

Activitat	Hores
Assistència a altres activitats	5,00
Elaboració de treballs individuals o en grup	30,00
Estudi i treball autònom	25,00
Preparació de classes	20,00
Preparació d'activitats d'avaluació	10,00

Resolució de casos pràctics	0,00
Total hores	90,00

METODOLOGIA DOCENT

El programa es desenvoluparà en diferents sessions teòriques i pràctiques i es combinaran les exposicions docents i el treball actiu de l'alumnat. Es combinaran:

- Activitats presencials a l'aula: lectura i debat de diferents textos i materials; exposicions per part del alumnat; recerca de dades documentals i estadístiques específicament urbanes; etc.
- La realització de pràctiques individuals i/o grupals, amb lectures prèvies i debat a classe, sobre temes relacionats amb el temari.
- Elaboració grupal d'un projecte de recerca referit a una problemàtica urbana de la realitat concreta de València i/o la Comunitat Valenciana.

Els treballs i les activitats es comentaran, s'orientaran amb directrius específiques i se'n farà seguiment, a classe i en tutories. Les pràctiques no són recuperables ates que conformen un procés d'aprenentatge i treball integral basat en el treball col·lectiu a l'aula.

AVALUACIÓ

El resultat de l'avaluació procedirà tant d'una prova tipus examen, com de les diverses activitats i treballs.

L'examen suposarà el 40% de la qualificació final. Les activitats suposaran l'altre 60% de la nota final i pretén valorar el procés d'aprenentatge al llarg del desenvolupament de l'assignatura. Aquest 60% se desglossa en: 10% activitats presencials a l'aula i la resta distribuït entre les pràctiques individuals i grupals segons es concreti a l'inici del curs.

Els criteris generals per a l'avaluació de l'examen i les pràctiques seran: la adequació de preguntes i exercicis a allò demanat, el nivell de coneixements i competències relacionats amb el contingut de l'assignatura, la sistematització d'aquests, la capacitat d'anàlisi, integració i explicació, sobre els continguts treballats i la seua relació amb problemàtiques urbanes.

L'alumnat que no obtinga l'aprobat de l'assignatura en la primera convocatòria, podrà presentar-se a la segona seguint aquests criteris i mantindrà la nota obtinguda en pràctiques.

BIBLIOGRAFIA

- HARVEY, David (2007): Espacios del capital. Hacia una geografía crítica, Ediciones Akal, Madrid.

- UNCETA, Alfonso y GARRIDO, Pilar (coord.) (2011): De la vivienda a la ciudad: percepciones, retos y oportunidades, Ascide, Bilbao.
- ULLÁN DE LA ROSA, Francisco Javier (2014): Sociología urbana: de Marx y Engels a las escuelas posmodernas, Centro de Investigaciones Sociológicas, Madrid.
- ALZAMORA, Miguel Ángel, LATORRE, Marta, MARTÍNEZ, Damián, PEDREÑO, Andrés (2025). Vivienda, política y regeneración urbana. ¿Castigar los barrios pobres?. Los libros de la catarata. Madrid.
- ARBACI, S. (2019). Paradoxes of segregation: Housing systems, welfare regimes and ethnic residential change in Southern European cities. John Wiley & Sons, London.
- ASCHER, F; HERNÁNDEZ DÍAZ, M, (2005): Los Nuevos principios del urbanismo: el fin de las ciudades no está a la orden del día, Alianza Editorial, Madrid.
- ARXIUS DE CIÈNCIES SOCIALS (2004): Monográfico Ciudad y Territorio. Nº 10. Afers. Valencia.
- BORJA, J. (2005): La ciudad conquistada, Alianza, Madrid.
- AUTHIER, Jean-Yves, CAYOUILLE-REMBLIÈRE, Joanie (2025). Ce que voisiner veut dire. Une grande enquête sur les liens sociaux de proximité. PUF, Presses Universitaires de France, Paris
- BACQUE, Marie-Hélène, BELLANGER, Emmanuel, REY, Henri (dirs) (2018). Banlieues populaires. Territoires, sociétés, politiques. Éd. de l'Aube, La Tour d'Aigues.
- BARAÑANO, Margarita, SANTIAGO, José, DOMINGUEZ, Marta (eds) (2023). Barrios vulnerables. Repensando el bienestar, los cuidados y la vulnerabilidad desde el territorio. Los libros de la catarata. Madrid.
- BORJA, J.; MUXÍ, Z. (2004): Urbanismo en el siglo XXI. Bilbao, Madrid, Valencia, Barcelona. Edicions UPC, Barcelona.
- BURGEL, G. (2012): Historia de la Europa Urbana. VI. La ciudad contemporánea. Desde la Segunda Guerra Mundial hasta nuestros días, Publicacions Universitat de València, València.
- CASTELLS, M. (2004) [1974]: La cuestión urbana. 6ª edición, corregida y ampliada. Siglo XXI, Madrid. CASTELLS, M. (1995): La Ciudad Informacional. Alianza Editorial. Madrid.
- CUCÓ, J. (2004): Antropología urbana, Ariel, Barcelona.
- CUCÓ, J. (ed.) (2013): Metamorfosis urbanas. Ciudades españolas en la dinámica global, Icaria editorial, Barcelona. CUCÓ, J. (dir.) (2013): La ciudad pervertida. Una mirada sobre la Valencia global, Anthropos, Barcelona.
- COL·LECTIU PUNT 6 (2020): Urbanismo feminista. Por una transformación radical de los espacios de vida. Traficantes de Sueños, Madrid.
- DAVIS, M. (2008): Planeta de ciudades miserias. Foca, Madrid. DOLÇ, C. (2021). Del Saler al Túria. Institució Alfons el Magnànim. Valencia.
- GAJA i DÍAZ, F. (ed.) (2003): Pensar València. Taller XXI d'Urbanisme. Editorial de la UPV, Valencia.
- GONZALEZ, M^aJ., RAMOS, R., GOMEZ, M^aV., DOLÇ, C., CORTÉS, L, SARAVIA, M. (1998): El malestar urbano en la gran ciudad, Talasa Colegio Oficial de Arquitectos de Madrid, Madrid. FOESSA (2022). Evolución de la cohesión social y consecuencias de la COVID-19 en España. Fundación FOESSA ¿ Cáritas Española.
- HALBWACHS, Maurice (2004) [1932]. Chicago, experiencia étnica. Revista Española de Investigaciones Sociológicas 108-04, 215-253.
- HARVEY, D. (2013): Ciudades rebeldes. Del derecho de la Ciudad a la revolución urbana. Ediciones Akal, Madrid.
- KLEIN, Leslie (2022): La gentrificación es inevitable y otras mentiras. Edicions Bellaterra, Barcelona.
- LEAL, J., CORTES. L. (1995): La dimensión de la ciudad. CIS. Madrid. LEFEBVRE, H. (1974): El derecho a la ciudad. Península. Barcelona.
- MARTINEZ DEL OLMO, A. (2019). El sistema de vivienda del sur de Europa: ¿continuidad o ruptura? Revista Española de Investigaciones Sociológicas 29 (1), 153-180.

- MUSTERD, S. (2008): Banlieues, the Hyperghetto and Advanced Marginality: A Loïc Wacquant's Urban Outcasts, *City: analysis of urban trends, culture, theory, policy, action* 12:1, pp. 107-114.
- NAREDO, José Manuel (2010): El modelo inmobiliario español y sus consecuencias. Coloquio sobre urbanismo, democracia y mercado: una experiencia española (1970¿2010), Institut d'Urbanisme de Paris, Université de Paris 12 Val-de-Marne.
- NAVARRO YÁÑEZ, Clemente (coord) (2020): Innovación en políticas urbanas. Traficantes de Sueños, Madrid.
- OBSERVATORIO METROPOLITANO DE MADRID (coords) (2015): El mercado contra la ciudad. Sobre globalización, gentrificación y políticas urbanas, Traficantes de Sueños, Madrid.
- OECD (2018): Divided cities. Understanding intra-urban inequalities, Paris. PHILLIPS, Debora (2010): Minority Ethnic Segregation, Integration and Citizenship: A European Perspective. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36-2, pp. 209-225.
- SALIDO, Olga y MASSÓ, Matilde (eds) (2021). Sociología en tiempos de pandemia. Impactos y desafíos sociales de la crisis del COVID-19. Madrid: Marcial Pons-FES.
- SASSEN, Saskia (2007): Una sociología de la globalización, Katz Editores, Buenos Aires.
- SEQUERA, Jorge (2015): A 50 años del nacimiento del concepto `gentrificación¿. La mirada anglosajona. *GeoCritica, Biblio3W. Revista bibliográfica de Geografía y Ciencias Sociales*, XX, nº 1.127.
- SENNETT, Richard (2019): Construir y habitar. Ética para la ciudad. Anagrama, Madrid. SMITH, Neil. (2012): La nueva frontera urbana. Ciudad revanchista y gentrificación. Traficantes de Sueños, Madrid.
- SORANDO, Daniel y LEAL, Jesús (2019). Distantes y desiguales: el declive de la mezcla social en Barcelona y Madrid. *Revista Española de Investigaciones Sociológicas* 167, 125-148.
- SUBIRATS, Joan (coord.) (2011). Políticas urbanas en España. Grandes ciudades, actores y gobiernos locales. Icaria, Barcelona.
- SUBIRATS, Joan y GARCÍA-BERNARDOS, Angela (eds) (2015): Innovación social y políticas urbanas en España. Experiencias significativas en las grandes ciudades. Icaria, Barcelona.
- TORRES, Francisco, MONCUSÍ, Albert (2015). Los escenarios urbanos. Unas condiciones más difíciles. En Torres, F. y Gadea, E. (eds). *Crisis, inmigración y sociedad*. Madrid: Editorial Talasa. pp 37-72.
- TORRES, Francisco, GÓMEZ-CRESPO, Paloma (2022). Relaciones vecinales, participación y convivencia en barrios multiculturales. Una mirada desde el vecindario inmigrante. *Scripta Nova. Revista Electrónica de Geografía y Ciencias Sociales*, vol. 26 núm. 4, 143-163.
- VAN HAM, Maarten, MAULEY, David, BAILEY, Nick, SIMPSON, Ludi, MACLENNAN, Duncan (eds) (2012): *Neighbourhood Effects Research: New Perspectives*. Springer, New York.
- WACQUANT, Loïc (2007): Los condenados de la ciudad. Gueto, periferias y Estado, Siglo XXI, Buenos Aires.
- REFERENCIAS WACQUANT, Loïc (2010). Castigar a los pobres. El gobierno neoliberal de la inseguridad social, Editorial Gedisa. Barcelona.